

18-й випуск щотижневого дайджесту про вплив виходу іноземних компаній на економіку РФ

Підготовлено командою KSE Institute та членами Ради Директорів KSE за підтримки Міжнародного фонду "Відродження"; 05-11.09.2022

На початку російського вторгнення в Україну KSE Institute запустив аналітичний проєкт, який отримав назву "Самосанкції" (або SelfSanctions), спрямований на збір даних про іноземні компанії, які працюють на російському ринку та обмежують або припиняють свою діяльність. Експертиза даних була проведена спільно з фахівцями/спеціалістами Мінекономіки, МЗС та Мінцифри. База даних KSE Institute частково наповнена з бази даних Єльської школи менеджменту та інших відкритих джерел. База даних містить багато різноманітної інформації, ми збираємо щоденну статистику щодо зміни статусу іноземних компаній, що працюють/працювали на російському ринку та обмежують чи припиняють свою діяльність. Також ми створили Telegram-бот https://t.me/exit_ru_bot для відстеження/моніторингу новин про пріоритетні іноземні компанії (охоплення 1, 2, 3 або 7 днів моніторингу) і проводимо регулярний аналіз зміни курсів акцій і капіталізації материнських груп компаній, які мають або мали бізнес в Росії. База KSE частково базується на даних з бази [Yale's School of Management](#), сайтів [epravda.com.ua](#), [squeezingputin.com](#), [leave-russia.org](#) та інших відкритих джерел. Дані верифікуються KSE і компаніям призначається додатковий статус KSE. Дані щодо акцій взяті з Google і Yahoo Finance. Водночас база KSE є найбільш повною та вичерпною і містить на ~40% більше інформації, ніж більшість інших схожих за тематикою баз даних, оскільки вона також містить дані про кількість персоналу, доходи, капітал та інші фінансові показники, збирає останні оновлення та зміни у статусах, посилання на використані джерела, щоденні оновлення з telegram-бота тощо.

KSE Institute радий повідомити, що [завершено процес об'єднання](#) з проєктом [leave-russia.org](#), розробленим командою волонтерів.

Крім того, ми перебуваємо на етапі переговорів щодо партнерства з Rubargo. Rubargo — застосунок, що допомагає людям з усього світу бойкотувати бренди, що спонсорують війну росії проти України. Застосунок дозволяє перевірити, які компанії продовжують працювати в росії. Тільки перевірена інформація з посиланнями на джерела. А для швидкого та зручного пошуку є сканер штрих-кодів.

Завантажуйте застосунок та накладайте власні санкції: [Apple App Store](#) | [Google Play](#).

ЗНІМОК З БАЗИ ДАНИХ KSE на 11.09.2022

Кількість компаній, які **продовжують діяльність у Росії** (Статус KSE "залишаються"¹) – 1 144 (-21² за тиждень)

Кількість компаній, які **скоротили поточні операції та призупинили нові інвестиції** (статус KSE "вичікують") – 493 (-4 за тиждень)

Кількість компаній, які **згорнули російські операції** (статус KSE "виходять") – 1 123 (-20 за тиждень)

Кількість компаній, які **завершили вихід з РФ** (статус KSE "вийшли") – 105 (+55² за тиждень)

Станом на 11 вересня ми ідентифікували близько 2 865 компаній, організацій і їх брендів з 84 країн та 56 галузей і їхню позицію щодо роботи на ринку РФ, близько 40% з них публічні. Для ~1 300 публічних груп компаній ми також ідентифікували (за можливості) їхній операційний бізнес в РФ (наявність контрольної частки в юридичній особі) та оновили дані за 2021 рік, що дало змогу підрахувати вартість інвестованого в країні капіталу (близько 137,6 млрд дол США), локальну виручку (на загальну суму 295,3 млрд дол США), локальні активи (на загальну суму 217,2 млрд дол США), а також персонал (близько 1,253 млн осіб). 1 616 іноземних компаній вже скоротили, призупинили або припинили свою діяльність в Росії. Також, ми додали інформацію про 105 [компаній, які завершили продаж свого бізнесу в Росії](#) на базі зібраної з офіційних реєстрів інформації.

Як видно з таблиць нижче, станом на 11/09/2022 компанії, які вже повністю вийшли з РФ, мали 244,2 тис чол персоналу, \$24,4 млрд річного доходу та \$9,5 млрд капіталу; компанії, які оголосили про повний вихід з Росії, мали 149,2 тис чол персоналу, \$34,2 млрд річного доходу та \$19,7 млрд капіталу; компанії, які призупинили свою діяльність на російському ринку, мали 172,4 тис чол персоналу, річний дохід у розмірі \$64,8 млрд і \$31,0 млрд капіталу.

¹ - KSE status "leave" або "виходять" - Компанії, які опублікували на офіційному сайті компанії (або їхній реліз з'явився в іноземному виданні як FT, NYT тощо) що повністю завершують роботу в Росії або компанії, що офіційно повідомили що вони тимчасово скорочують операції в РФ

- KSE status "wait" або "вичікують" - Компанії, які опублікували на офіційному сайті компанії (або їхній реліз з'явився в іноземному виданні як FT, NYT тощо) що вони скорочують лише частину бізнес операцій, продовжуючи роботу по іншим операціям або компанії, які повідомили що відкладають майбутні

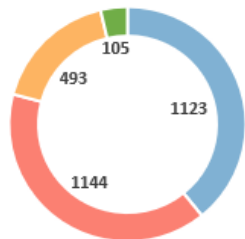
інвестиції/розробки/маркетинг, при цьому продовжують свою основну діяльність

- KSE status "stay" або "залишаються" - Компанії, що ігнорують вимоги до виходу/скорочення діяльності в Росії, також компанії, які офіційно заявили, що залишаються в Росії або новин по їх виходу не було знайдено

- KSE status "exited" або "вийшли" - Компанії, які продали свій бізнес/активи або свою частку бізнесу місцевому партнеру та залишили ринок

² Компанії, які мігрували зі статусу «залишаються» в «вийшли» на основі щомісячного огляду державних реєстру Росії.

Кількість іноземних компаній, що працюють/працювали на території РФ

■ виходять ■ залишаються ■ вичікують ■ вийшли

ТОП-10 країн і галузей за кількістю компаній з бази KSE

Країна штаб-квартири	Кількість компаній	Галузь	Кількість компаній
США	663	FMCG/споживчі товари	296
Германія	353	Фінанси та платежі	188
Великобританія	245	ІТ	177
Франція	157	Промислове обладнання	163
Японія	153	Енергетика, нафта і газ	149
Швейцарія	136	Фарма, охорона здоров'я	149
Китай	103	Автомобілебудування	146
Італія	98	Електроніка	146
Нідерланди	89	Їжа та напої	121
Фінляндія	86	Виробництво	107

Наведена нижче таблиця базується на даних, доступних для ~1 300 ТОП публічних компаній (що працюють / працювали в РФ³):

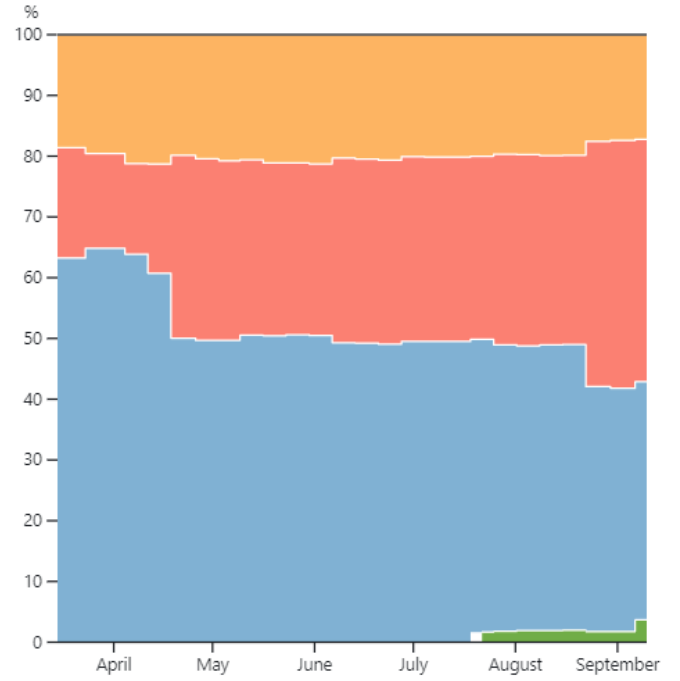
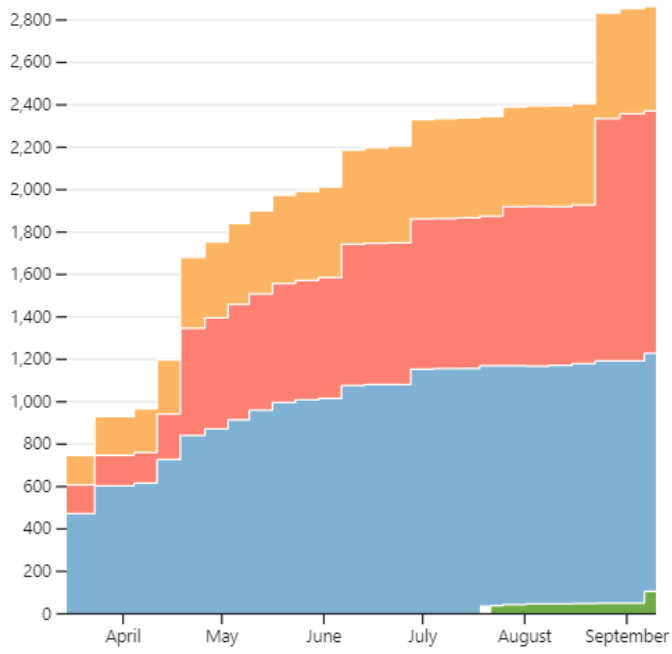
KSE Institute	Статус, присвоєний KSE	Кількість персоналу	Дохід, млн дол	Капітал, млн дол	Активи, млн дол
	вийшли	244 243	24 397	9 458	25 933
	виходять, в т.ч.:	319 601	99 055	50 618	49 896
	<i>намір про повний вихід</i>	149 169	34 240	19 654	21 550
	<i>призупинення операцій</i>	170 432	64 815	30 964	28 346
	вичікують	383 594	105 910	48 944	74 219
	залишаються	306 030	65 915	28 546	67 183
	Всього	1 253 468	295 277	137 566	217 231

Якщо з початку російського вторгнення в Україну відсоток компаній, які згортають операції в РФ, різко зростав до середини березня, то протягом останнього місяця співвідношення тих, хто йде чи залишається, практично не змінюється, хоча ми все ще бачимо періодичне зростання частки тих компаній, які залишаються на ринку РФ. Тим не менше, близько 39,2% компаній вже заявили про вихід з ринку РФ, але 39,9% все ще залишаються присутніми в країні, 17,2% вичікують і лише 3,7% здійснили повний вихід⁴.

У той же час, з т.з. на економіку Росії, вплив лише 105 компаній, які повністю вийшли з країни, складно не дооцінити, оскільки в них працювало майже 20% персоналу, зайнятого в іноземних компаніях, а компаніям належало близько 12% активів, інвестованих іноземними компаніями в країну і лише в минулому році вони генерували виручки на 24,4 млрд дол або 8,3% від всієї виручки, дані по 1 300 ТОП компаній представлені в таблиці вище.

³ Станом на 19/06/2022 ми оновили базу даних розширеною інформацією по ~+400 новим компаніям, а станом на 28/08/2022 ми оновили дані для ще 422 компаній даними по персоналу, доходу, капіталу та активам за 2021 рік. Також, ми почали додатково відстежувати, чи компанії просто заявляли чи дійсно здійснювали якісь дії щодо виходу з країни (наразі ми спостерігаємо дуже малу кількість таких компаній). Поки що ми знайшли інформацію лише про декілька компаній, які почали продавати свій бізнес в Росії. Навіть для більшості з них – це лише намір або вони тільки почали процес продажу. Все інше – переважно заяви чи якісь попередні кроки. Зібрана інформація вже доступна і систематизована у вигляді нового статусу KSE "вийшли".

⁴ 24 липня 2022 року ми ввели новий статус «вийшли», який відображає дії компаній щодо завершення виходу з російського ринку. Статус ґрунтується на даних з ЄГРЮЛ Росії та додатковому аналізі, такому як оголошення компаній і публікації в ЗМІ про діяльність компанії. У той же час, діяльність компаній може бути складно відстежити, і їх можна пропустити в аналізі, особливо для компаній, які мало висвітлюються в ЗМІ. Закликаємо наших читачів повідомляти нам, якщо вони знайомі з діями компаній, які суперечать їхнім заявам про вихід, через [форму зворотного зв'язку](https://leave-russia.org/) на сайті <https://leave-russia.org/>.

Більше інфографіки і аналітики у спеціальному розділі за посиланням <https://leave-russia.org/uk/bi-analytics>

ВІДБУЛОСЬ СУТТЄВЕ ОНОВЛЕННЯ БАЗИ ДАНИХ КСЕ - ПОНАД 100 КОМПАНІЙ ВИЙШЛИ ПОВНІСТЮ!

До середини липня цього року в нас були три статуси, якими ми описували відношення іноземних компаній щодо роботи на ринку РФ: stay→wait→leave.

З середини липня ми додали новий статус - exited. Його ми присвоюємо тим іноземним компаніям, які мали у власності частки в юридичних особах, і вже позбулися їх.

exited - це не означає взірець. Бувають випадки, що компанія продає свій російський підрозділ менеджменту, але продовжує постачати туди продукцію і отримувати прихований прибуток. А бувають випадки, коли компанія не мала бізнесу, але перестала постачати.

Але все ж таки, на нашу думку, статус exited важливий, тому що показує остаточне розірвання юридичних зв'язків із Росією. І факт того що компанія перестала платити податки.

Як ми про це дізнаємося? Як ми писали раніше, для приблизно 1,3 тис компаній з нашої бази даних ми знаємо їх юридичні активи в РФ (майже 1,8 тис АО та ООО). Зараз ми побудували систему, яка автоматично сканує російські реєстри юридичних осіб, і виявляє випадки продажів часток чи акцій іноземцями на користь російських фірм або фізичних осіб. Це дозволило нам розширити дані щодо остаточного виходу більш ніж в два рази - до 105 випадків (треба розуміти, що додавання в нашу базу даних не означає дату виходу, це могло статися набагато раніше). Їх загальна виручка в РФ складає більше 24 млрд доларів США (всього виручка 1,3 тис іноземних компаній в РФ складає 295 млрд дол США).

Ось всього декілька угод, які відбулися в останній тиждень:

[Petro Welt Technologies](#) (Austria, Energy, oil and gas) продало всі свої російські активи (ПЕТРО ВЕЛТ ТЕХНОЛОДЖИС, КАТКОНЕФТЬ, КАТОБЪНЕФТЬ, КАТОЙЛ - ЛИЗИНГ, КАТОЙЛ-ДРИЛЛИНГ) менеджерам (во главе с председателем правления Денисом Станкевичем). Виручка в РФ складав 268 млн дол США.

[Schmitz Cargobull](#) (Germany, Automotive) володів ООО "Шмитц Каргобулл Руссланд", яке було продано місцевій фірмі. Обороти бізнесу в РФ складав 233 млн дол США.

[Halliburton](#) (USA, Energy, oil and gas) 8 вересня оголосила про завершення продажу своїх підрозділів у Росії російському керівному складу, що складається з колишніх співробітників Halliburton. У зв'язку з цим Halliburton більше не веде діяльність в Росії. Компанія володіла ООО "Бурсервіс", який був проданий групі менеджерів. Обороти бізнесу в РФ складав 64 млн дол США.

[Helly Hansen](#) (Norway, Consumer goods and clothing) є норвезьким виробником і продавцем одягу та спортивного обладнання. Компанія продала ООО "ХЕЛЛИ ХАНСЕН" російській фірмі. Обороти бізнесу в РФ складав 33 млн дол США.

[Sony Music Group](#) (USA, Entertainment) повністю виходить з Росії через 6 місяців після припинення діяльності в країні. Компанія володіла ООО "Сони Мьюзик Энтертейнмент", яке було продано менеджменту і змінило назву. Обороти бізнесу в РФ складав 36 млн дол США.

Більше інформації і прикладів за цим посиланням: <https://leave-russia.org/companies-that-exited>

Звісно, якщо ви маєте інформацію, що компанія продала свій російський бізнес, ви завжди можете написати нам через форму зворотнього зв'язку на сайті <https://leave-russia.org/>

ТИЖНЕВИЙ ФОКУС: Відомі компанії громадського харчування пішли з російського ринку чи лише змінили дизайн бренду?

Від початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України ціла низка міжнародних компаній пішли з російського ринку, щоб не співпрацювати з країною-агресором і не стати спонсором війни. Серед цих компаній і відомі заклади громадського харчування.

Наміри про повне припинення діяльності в Росії заявили такі компанії як [Burger King](#), [Compass Group](#), [Dunkin Donuts](#), [Jamie Oliver Group](#), [Little Caesars](#), [Ninja Sushi](#), [Papa John's](#), [Starbucks](#), [Krispy Kreme](#), [Hesburger](#), [Marugame Seimen](#), [Autogrill](#), [McDonald's](#).

Але лише McDonald's та Starbucks повністю припинили свою діяльність і продали свій бізнес в країні-агресорі.

Російські компанії вважають, що якщо скопіюють деякі іноземні бренди, створивши подібні дизайни лого, то це стане дієвим заміником компанії. Раніше компанії власники оригінальних брендів могли звернутися до суду і така практика копіювання або створення дуже схожих логотипів була заборонена, але зараз на це закривають очі і можливості отримання справедливих вироків судів в Росії наразі обмежені.

[McDonald's](#) стала однією з перших компаній, хто засудив дії Росії та розпочав процедуру виходу ще навесні. В травні компанія уклала угоду купівлі-продажу з існуючим ліцензіатом Олександром Говором і вже в червні новий власник заявив про відкриття всіх ресторанів через два місяці. Частина цих ресторанів отримала нову назву «Вкусно и точка», дизайн якої дуже схожий з оригіналом - McDonald's.

Також після виходу з російського ринку компанії [Starbucks](#) було відкрито кав'ярні зі схожим дизайном, але іншою назвою Stars Coffee. В ЗМІ навіть писали⁵ про те, що це міжнародна компанія зробила ребрендинг і, хоч офіційно і заявила про вихід, але фактично нікуди не пішла. Але фактів і підтверджень цьому немає.

Не всі міжнародні компанії в сфері громадського харчування повністю покинули російський ринок.

Лише частково вийшла з Росії [Yum Brands](#). Це американська корпорація швидкого харчування, яка керує брендом [KFC](#). Компанія в липні заявила про повний вихід після завершення транзакції KFC Yum! Brands. Але станом на зараз така транзакція не підтверджена.

[AmRest](#), [Focus Brands \(Cinnabon\)](#), [Subway](#), [Hard Rock Café](#), [Inspire Brands \(Dunkin' Donuts, Baskin Robins\)](#), [DP Eurasia](#), – компанії, які частково вийшли з російського ринку. Причини часткового виходу для кожної компанії є різні.

Наприклад, в [DP Eurasia](#), яка керує брендом [Domino's Pizza](#) в Туреччині та Росії, за перші чотири місяці року спостерігалось зниження продажів у Росії на 1,5%, що є відносно не суттєво. «Поки ще дуже рано говорити про відкриття нових закладів (в Росії). Але ... наш російський бізнес є стійким», — сказав аналітикам генеральний директор DP Eurasia Аслан Саранга⁶, зазначивши, що група має хороші відносини зі своїми франчайзі в країні.

У квітні генеральний директор заявив, що половина закладів групи в Росії працюють по франчайзингу, і навіть якщо компанія захоче їх закрити, вона не зможе. Зазначимо, що ця компанія є і в Україні і досі працює незважаючи на війну.

Як бачимо, більшість міжнародних брендів громадського харчування не поспішають виходити з ринку за винятком окремих представників, продовжуючи спонсорувати війну. З іншого боку, вихід окремих компаній, особливо McDonald's, мав велике репутаційне значення, і ніякі намагання місцевих компаній замінити їх на ринку успішним бути не може. Тому, навіть якщо і заклади громадського харчування не несуть критичного значення для економіки Росії, їх вихід теж є важливим.

Ви також можете внести свій внесок, поширивши статус компанії з закликом до виходу з Росії в соцмережах прямо з карток компаній на сайті <https://leave-russia.org/>.

⁵ <https://www.worldcoffeeportal.com/Latest/News/2022/August/Stars-Coffee-launches-in-Russia-following-Starbucks/>

⁶ <https://www.reuters.com/world/middle-east/pizza-company-dp-eurasias-4-month-sales-jump-strong-turkish-demand-2022-05-26/>

Що нового відбулось минулого тижня – ключові новини з щоденного моніторингу KSE (оновлення щотижня)⁷

06.09.2022

***Great Wall Motor Co.** (Китай, Автомобілебудування) Статус за KSE - *залишаються*

Китайська Great Wall Motor повідомляє про різке зростання прибутку від російського бізнесу

<https://asia.nikkei.com/Business/Automobiles/China-s-Great-Wall-Motor-posts-profit-surge-on-Russia-business>

***Hino Motors** (Японія, Автомобілебудування) Статус за KSE - *вичікують*

Дочірня компанія Toyota, японський виробник вантажівок і автобусів Hino Motors відмовилася від планів ввести в експлуатацію свій російський завод в Хімках Московської області.

<https://news.finance.ua/ua/yapons-ka-kompaniya-hino-motors-zhortaye-zapusk-vyrobnyctva-vantazhivok-v-ru>

***Huawei** (Китай, Електроніка) Статус за KSE - *вичікують*

Huawei перевела китайських і російських менеджерів і керівників підрозділів до Казахстану та Узбекистану через побоювання західних санкцій. Деякі російські менеджери були «відправлені в довгострокові відрядження» в ці країни. Казахстанський персонал буде відповідати за розвиток бізнесу Huawei на всьому пострадянському ринку.

<https://www.themoscowtimes.com/2022/09/05/chinas-huawei-moves-russian-staff-to-central-asia-vedomosti-a78716>

***Equinor** (Норвегія, Енергетика, нафта та газ) Статус за KSE - *вийшли*

Equinor підписала угоду про вихід з Хар'ягинського проекту. Норвезька Equinor була першою великою нафтогазовою компанією, яка завершила вихід з Росії.

<https://www.equinor.com/news/20220902-completes-exit-process-from-russia>

07.09.2022

***Norsk Hydro** (Норвегія, Енергетика, нафта та газ) Статус за KSE - *виходить*

Norsk Hydro виключить російський метал з угод з купівлі алюмінію на 2023 рік

<https://www.reuters.com/markets/commodities/norsk-hydro-bans-russian-aluminium-2023-purchase-deals-2022-09-06/>

***China National Petroleum Corporation** (Китай, Енергетика, нафта та газ) Статус за KSE - *залишаються*

Домовилися використовувати рублі, юані для оплати газу

<https://www.reuters.com/business/energy/petrochina-signs-gas-agreement-with-russias-gazprom-2022-09-07/>

08.09.2022

***Fuchs Petrolub** (Німеччина, Хімічна промисловість) Статус за KSE - *вичікують*

Російський ринок залишається вирішальним для Fuchs

https://www.lubesngreases.com/lubereport-emea/5_36/russian-market-remains-crucial-to-fuchs/

***Finnair** (Фінляндія, Авіаційний транспорт) Статус за KSE - *виходить*

Зміщує стратегію від російського повітряного простору, оскільки російський повітряний простір залишається закритим для Фінляндії

<https://www.paddleyourowncano.com/2022/09/07/finnair-plans-to-sell-planes-and-cut-employee-wages-as-it-shifts-strategy-away-from-russian-airspace/>

***Sony Music Group** (США, Розваги) Статус за KSE - *вийшли*

Sony Music повністю виходить з Росії через 6 місяців після припинення діяльності в країні.

<https://www.billboard.com/pro/sony-music-exits-russia-after-suspending-operations/>

09.09.2022

***Air Moldova** (Молдова, Авіаційний транспорт) Статус за KSE - *залишаються*

Air Moldova оголосила про відновлення польотів до Росії. Air Moldova оголосила про відновлення рейсів до Москви з 1 жовтня.

<https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/9/691315/>

***Safiran Airport Services** (Іран, Авіаційна промисловість) Статус за KSE - *залишаються*

США ввели санкції проти іранської компанії за постачання безпілотників Росії.

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-09-08/us-sanctions-iranian-company-for-providing-drones-to-russia>

***Halliburton** (США, Енергетика, нафта та газ) Статус за KSE - *вийшли*

8 вересня 2022 р. Сьогодні компанія Halliburton оголосила про завершення продажу своїх підрозділів у Росії російському керівному складу, що складається з колишніх співробітників Halliburton. У зв'язку з цим Halliburton більше не веде діяльність в Росії.

<https://www.halliburton.com/en/about-us/press-release/halliburton-completes-sale-russia-operations>

***Eutelsat** (Франція, Телекомунікації) Статус за KSE - *залишаються*

Репортери без кордонів (RSF) звернулися до французького регулятора телерадіомовлення ARCOM з проханням наказати французькому супутниковому телевізійному оператору Eutelsat припинити трансляцію трьох російських телеканалів, які є остриями воєнної пропаганди Кремля.

<https://rsf.org/en/rsf-asks-french-regulator-order-eutelsat-stop-carrying-russian-war-propaganda>

***HMD Global** (Фінляндія, Електроніка) Статус за KSE - *виходить*

⁷ Нещодавно, на сайт проекту <https://leave-russia.org/> був доданий новий розділ "[Новини компаній](#)", слідкуйте за щоденними оновленнями прямо на сайті

HMD Global почала процес ліквідації російської дочірньої компанії HMD Mobile Russia, повідомляє Коммерсант.ру з посиланням на джерела. HMD Global поки не робила офіційної заяви з цього приводу.

<https://www.telecompaper.com/news/hmd-global-to-close-russian-branch-report--1436621>

***Bharat Petroleum** (BPCL) (Індія, Енергетика, нафта та газ) Статус за KSE - *залишаються*

Bharat Petroleum планує завантажити 700 тисяч барелів російського вантажу «Сокіл» у вересні, замовила російський танкер «Юрій Сенкевич» і намагається отримати страхове покриття

https://wap.business-standard.com/article/companies/bpcl-plans-to-load-700k-barrels-of-russia-s-sokol-cargo-in-sept-report-122090800672_1.html

10.09.2022

***Bell Equipment** (Південні Африка, Автомобілебудування) Статус за KSE - *виходить*

Bell Equipment (виробляє та продає важку техніку) має відносно невеликий бізнес у Росії (3% доходу), призупинив діяльність через санкції, уникає будь-яких списань

<https://www.news24.com/fin24/companies/bell-grows-profits-almost-a-fifth-despite-supply-chain-pressures-russian-sanctions-20220909>

***Intracom Telecom** (Греція, Телекомунікації) Статус за KSE - *виходить*

Intracom Telesom, міжнародний постачальник телекомунікаційних систем і рішень, 5 вересня 2022 року уклав угоду про продаж 100% своєї російської дочірньої компанії ТОВ «Інтраком СВЯЗЬ».

https://www.intracom-telecom.com/en/news/press/press2022/2022_09_09.htm

***Roblox** (США, Ігри) Статус за KSE - *залишаються*

Популярність Roblox Corp. в Росії зростає. Росія бачить більше 2 мільйонів активних користувачів Roblox на день. Росіяни є однією з найбільших споживачів Roblox після США, Бразилії та Філіппін.

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-09-09/roblox-boasts-of-growth-in-russia-even-after-rivals-left>

Отримуйте більше деталей на щоденній основі

[Telegram bot KSE по моніторингу новин @exit_ru_bot](#)

[Твіттер проекту SelfSanctions](#)

[Сайт leave-russia.org](#)

[ВІ аналітика @ Leave-russia.org](#)

[Новини компаній @ Leave-russia.org](#)

[Твіттер сайту leave-russia.org](#)

[Підтримати проект через Patreon](#)